

WALT DISNEY

ПРИЧЕ О МИКИЈУ И ШИЛЈИ

ХЕЈ, ШИЛЈО! ШТА РАДИШ СТИМ КАУЦИЕМ?

ТРЕБА ДА ГА ИЗНЕСЕМ НАПОЉЕ... АЛ' ТЕЖАК ЈЕ, ПРОКЛЕТИФА!

ПОМОГИ КУТИ! ЗАИСТА ЈЕ ТЕЖАК!

РЕКОХ ТИ!

САД КАД СМО ГА ПРОНЕЛИ КРОЗ ВРАТА ИКИ БЕ ЛАКШЕ!

ГУО! БАШ СЕ УМОРИХ!

ОБАЈ... ВИ Л' ХТЕО ДА МИ ДОКРА-ЈА ПОМОГ-НЕШ?

ЧУО! ДОКЛЕ МИСЛИШ ДА ГА ОВАКО ТЕГЛИМО?

ЈОШ МАЛО! САМО ДО ОНЕ ПРОДАВНИЦЕ НАМЕШТАЈА!

УХ! ПА ТО ЈЕ ДАЛЕКО! ШТО НЕ УЗМЕШ ШПЕДИТЕРА?

НЕ МОГУ МИКИ НЕМАМ НИ ПАРЕ!

ЗБОГ ТОГА И НОСИМ ТАМО ОБАЈ КАУЦИ! МОРАМ ДА ДОБЕМ ДО МАЛО НОВЦА!

ШТО СТЕ ЗАКРИЛИ УЛИЦУ? МИСЛИТЕ ДА ЈЕ ВАША? ОДМАХ! ОДМАХ!

ТУ СМО!

НАЗНАД! НАДАМ СЕ БАР ДА ЋЕ ТИ ЗА ЊЕГА ДОБРО ПЛАТИТИ!

ТРАЖИ СЕ ЧОВЕК ДА СПАВА У ИЗЛОГУ И ТАКО ПРИКАЖЕ УДОБНОСТ НАШЕГ НОВОГ КАУЦИА НА РАСКЛАПАЊЕ ПОЛТА ОДЛИЧНА!

ОХ! ПА ЈА ГА НЕ ПРОДАЈЕМ! НАМЕ-РАВАМ ДА ТРАЖИМ ОВО ЗАПОСЛЕЊЕ!

САМО, ДОНЕО САМ СВОЗ КАУЦИ, ЈЕР...

... ЈА НЕ МОГУ ДА СПАВАМ У ТУРОЗ ПОСТЕЛНИ!

ОХ... АХ!

ПЛОП

WALT DISNEY

И слике имају своје лекаре

У десет часова заво- нио је телефон: — Хало, је ли то Одељење студија и документације? Овде лабораторија. Молим вас, хитно ми пошаљите досије А 74.

Одељењем студија и докумен- тације у париском Лувру ру- ководи једна млада жена — Хелен Адемар. Она је у својој канцеларији прегледала одеље- ке у којима су ремек-дела у- метника сведена на обичне ред- не бројеве. Ево досијеа А 74: он садржи фотографију дела и „крштеницу“, са годином и местом рођења, и пореклом.

— Хало, овде Одељење сту- дија и документације. Послао сам вам досије А 74...

Мало платно тешко је оболело

На другом крају жице, у једној малој канцеларији пави- љона „Флора“, друга једна же- на се захваљала. Она се зове Мадлена Ур и већ 25 година руководи лабораторијом. У о- вом тренутку она зна само јед- ну ствар: А 74, то мало платно италијанске Ренесансе које се приписивало Бронцину, тешко је оболело. Али, од које болес- ти пати? У болници, кад дође нов пацијент, одмах га подвр- ну детаљном прегледу, снима- ју га на рендгену, броје му крв- на зрна. И тек после тога по- стављају дијагнозу. У Лувру — лекар је Мадлена Ур и по- сле њене дијагнозе болесника „оперирну“.

— Причврстите слику иза екрана...

У павиљону „Флора“, у ренд- генској сали, настао је мрак. Један асистент оборно је ру- чичу на апарату. На екрану се већ види сплет бледих линија. То је „скелет“ слике А 74. А ове бледе мрље и бубуљице око њега откриће од чега бо- лује. Или ће можда — као што је то случај пре неколико го- дина с једним Коровином пејза- жом, с Рембрантовим „Титу- сом“ и с Тицијановом „Леви- цом са зецом“, кад је испод њих откривено по једно ново, непознато ремек-дело — изне- ти на видело какав неочекиван детаљ, вековима скривен и не- познат.

Тако је помоћу рендгена от- кривено да је „Титуса“, који је уствари портре Рембранто- вог сина, велики мајстор сли- као на платну на коме је већ био насликан портре једне же- не с велом, нагнуте над коле- ком. Слика која је четири ве- ка била мртва за свет, само за

под мале Бронцинове слике ни- је скривено друго уметничко дело; или, можда, она већ на- гађа да га нагрива „рак“... Пред трибуналом „светлости која брије“, под инфрацрв- ним и Х-зрацима, ремек-дела прекривају своје упорно ћута- ње. Она се разголићују. И шта

тренутак је оживела под Х-зра- цима рендгенског апарата. Као што је у лабораторији Лувра, испод једног обичног Коровог пејзажа, оживела дивна сту- дија жене, од истог уметника; или као што су испод једног другог Рембрантовог дела от- кривене три првобитне „скице“.

— Хвала, можете упалити светлост. Мадлена Ур је уздихнула: ис-

откривају? Врло често то да су — фалсификати.

Вато је чувао своју тајну

Пре двадесет година, у му- зејском свету где борбе ми- шљења често потсећају на дис- кусије у уругвајском парла- менту, око једног малог плат- на француског сликара Ватоа образовала су се два жучна та

бора. Аргументи и једних и других били су јаки. И тог де- цембарског јутра реч је дата науци.

У павиљону „Флора“ оспо- равану слику већ су били фо- тографисали. У снопу светло- сти специјалних лампи која от- страњује сенке, слику су ис- питивали микроскопом, затим пинакоскопом (апаратом који је пронашао др Фернандо Пе- рез, оснивач лабораторије у Лувру). Али, Вато је чувао сво- ју тајну. Да би га примора- ли да проговори, остало је још да се употребе ултравиолетни зраци, инфрацрвени и Х-зраци. И — „светлост која брије“.

У својој књизи о Лувру, ди- ректор Националних музеја Жорж Сал описује шта је „све- тлост која брије“ и како се о- на употребљава:

„Да би се испитала једна слика под „светлошћу која брије“, на површину слике ба- ца се један сноп светлости под углом од 0 до 20 степе- ни. На тај начин, све рапаво- сти и задебљања која се и- наче једва виде сад се поја- вљују у снажном рељефу, та- ко да слика личи на преорану земљу, неравну, усковитлану, или глатку површину, равењу врхом четкице. На тим повр- шинама, карактеристично обе- лешје аутора одаје се знаци- ма у које се не може сум- њати.“

Потез кичице сваког слика- ра, начин на који он ставља боју на платно, потписују ње гово дело на много сигурнији и веродостојнији начини што то чини његов потпис на сли- ци. Тако је у лабораторији светлост „обријала“ и слику Ватоа. И шта се показало? Центар слике радио је мајстор Вато; његова „рука“ јасно се распознавала. Све остало око тога било је, најжалост, дело неког имитатора.

Два месеца касније, испиту- јући Х-зрацима једну слику за коју се десет година сма- трало да је Рубенсова, Мадле- на Ур је открила да је њен прави аутор један исто тако чувени сликар — Делакроа...

Овде се „оперирну“ болесници Лувра

— Хало, овде лабораторија. Је ли то Одељење за рестав- рацију? Шаљем вам слику А 74 с њеном дијагнозом — каже Мадлена Ур.

У ходницима Одељења за ре- стаурацију влада тишина. Љу- ди у белим блузама тихо ко-

рачају, мирис терпентина меша се с мирисом етера... Као у не- кој операционој сали. Овде се „оперирну“ болесници Лувра. У великим орманима с преграда- ма они „леже“ подељени у три групе: „за реставрацију“, „за чишћење“, „за поправку“. А оперирну се не операторским ножићем, већ четкицом.

— Замислите једну слику сликану на платну, — вели- кице Одељења за реставра- цију. — После једне незгоде платно је поцепано. Таква штета вам можда изгледа не- поправљива! А за нас оваква врста посла претставља „сит- не случајеве“.

Ток операције једног поце- паног платна може се изрази- ти са свега три речи: обло- жити новим платном. Слика се једноставно лепи на ново плат- но, а поправка је само пита- ње вештине.

Уторником ујутру Лувр је затворен за публику. Али, пред једном сликом застаје група „људи у белом“. На какву се то тајанствену опе- рацију припремају? Они „уч- вршћују“ једно ремек дело. Под утицајем влаге, слика се потклубучила и љушти се, али болест ју је само мести- мично напала. Да би је изле- чили, не морају чак ни да је скидају са зида. Испод оних делова који се љуште једно- ставно ће ушприцати лепак; слика ће добити „инјекцију“, и то је све. Такав посао они називају „лишћањем“.

Да би се спасла Бронцино- ва слика — А 74 — интервен- ција неће бити тако лака. Јер, цела површина ове слике се „перута“. Потребна јој је нова подлога. Ова операција има своје име. То је виша хирургија. Називају је — „прено- шење“. Она је веома дра- матична, али не претставља никакав ризик. Изводи се о- вако: 1) слика се одлепљује с платна на коме је до тада лежала и на коме се више не држи како треба. На тај начин се цело дело појављује „од натрашке“; 2) налиће слике се лежи и припрема се нова подлога; 3) олна од боје, од- носно дело, лепи се на ново платно, па се затим одлепљу- је картон који је у првом по- ступку служио за заштиту ли- ца слике.

После оваквих операција, за које је потребно веома мно- го вештине и знања, оболеле слике, ремек-дела чувених мајстора, опет ће заузети сво- ја места на зидовима Лувра.

Возом на Ејну

Од свих вулкана на свету најлакши је прилаз на Етну. Прошле године довршена је успињача, која има осам ва- гона и вози до висине од 2.895 метара, тј. готово до са- мог врха. Успињачу има још један вулкан у Италији, Ве- зув. Међутим, он је висок свега 1.200 метара, док Етна, са својих 3.225 метара, пружа видик на целу Сицилију. Њен врх је увек покривен снегом.

ТАКМИЧЕЊЕ ПАПАГАЈА У „ГОВОРНИШТВУ“

Папагаји из свих крајева света нашли су се недавно на окупу у енглеском граду Дер- бију да покажу који од њих најбрже говори. На овом великом међународном такмиче- њу огледало се преко стоти- ну пернатих „говорника“. По- бедно је папагај „Борни“, ко- ји је успео да избрбља 182 речи за непуних пет минута. Тиме је он освојио светско првенство међу птицама ове врсте.

ЗЕМЉОПИСНА КАРТА ОД ПЛАСТИЧНЕ МАТЕРИЈЕ

У једном америчком карто- графском предузећу начиње- на је мапа света од пластичне материје. Она се може упо- требити за школе, канцелари- је или за кућу. Мапа је у же- лим бојама и рељефна, дуго- трајнија је од обичне, док јој је тежина много мања него досадашњих рељефних ка- рата.

ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НЕПОСРЕДНО ИЗ УРАНА

Један амерички научник, на основу опита које је вршио у лабораторији калифорниског у- ниверзитета, сматра да се из нуклеарног реактора, при раз- бијању атома урана, може не- посредно добити електрична енергија. По његовом мишље- њу, то се може постићи на тај начин што би се уран или плутонијум у гасовитом ста- њу, тј. јако загрејан, кретао у магнетском пољу. Међутим, ово би изискивало веома скупе уређаје, а усто би се искори- шћавало само 15 отсто осло- бођене енергије. Научник до- даје да је ипак могућно уса- вршавање овог поступка.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

Роман од И. АСИМОВА

(47)

рече Фајф, раширивши руке и показујући своје тело. — Зар би могао да заборавиш мој изглед, мој ход?

— Чини ми се да не бих могао, госпо- дине, — очајно рече Рик.

— Ти си седео, а он је стајао и ти си гледао навише у њега?

— Да, господине.

— Он је гледао доле на тебе, надвису- јући те?

— Да, господине.

— Сећаш ли се тога добро? Јеси ли у то сигуран?

— Да.

Сад су се њих двојица налазили лице у лице.

— Гледам ли ја доле на тебе?

— Не, господине.

— Гледаш ли ти горе на мене?

Рик који је седео и Фајф који је стајао гледали су се равно очи у очи.

— Не, господине.

— Зар сам ја могао да будем онај човек?

— Не!

— Јеси ли у то сигуран?

— Да, господине.

— Ипак, остаети при томе да је име кога се сећаш било „Фајф“?

— Да, то је име кога се сећам, — твр- доглаво ће Рик.

— Ма ко да је то био, употребно је моје име као закљон.

— Да... мора да је тако било.

Фајф се окрете, па се полако и достојан- ствено одгега до свог писаног стола и попе се на столицу.

— Никад никоме досад нисам дозволио да ме види како стоим, — рече мирно. — Постоји ли разлог да се ова конференција настави?

лажних оптужби, које је разбио у парам- парчад. Фајф ће се већ потрудити да ње- гова верзија о току конференције буде разглашена по галаксији он се у њој не мора много удаљити од истине па да по-

стане изврсна антитранторијанска пропа- ганда.

Абел би сад итекако желео да прекине с тим неуспесима. Анализатор свемира неће отсад бити ни од какве користи Тран- тору. Све оно чега се он убудуће буде се- тио биће исмејано, чак и ако би било су- шта истина.

— Чини ми се да постоји веома озбиљан разлог да се конференција не заврши, — први проговори Јунц. — Ми нисмо утвр- дили ко је одговоран за одузимање памће- ња овом човеку. Ви сте оптужили племи- тог од Стина. Стин је оптужио вас. Узи- мајући да сте се обојица преварили и да сте обојица невини, ипак остаје чињеница да и један и други верујете да је кривац један од великих племенитих. Који?

— Зар је то засад важно? — одврати Фајф. — Мислим за вас. Сигуран сам да није. То питање ће се решити, али без интервенције Трантора и Међузвезданог бироа. Ја ћу наћи издајника. Сетите се да је злочинар... било ко да је он, био вођен намером да превзв: монопол у трговини киртом и да ја нећу дозволити да ми он измакне. Чим буде ухваћен и његова кри- зница буде доказана, вратићу вам вашег анализатора свемира. То је све што вам могу понудити.

— А шта ћете учинити с кривцем?

— То је наша унутрашња ствар која се вас не тиче.

— Тиче нас се. — жустро се успротиви Јунц. — Јер, не ради се само о личности анализатора свемира. У питању је још јед- на ствар, од много већег значаја, и чудим се што то још нико није поменуо. Рик није одузето лампење због тога што је био анализатор свемира.

Абел није био сасвим сигуран на шта Јунц циља, али ипак рече:

— Доктор Јунц мисли, разуме се, на по- руку о опасности коју је анализатор све- а послао.

Фајф слеже раменима.

(Наставиће се)

— Никад досад нисам видео овог чове- ка, — плану Јунц — и никад нисам с њим разговарао. Није ово никаква удешена игра против вас и ја сам сит тих оптужби. Ја само тражим истину.

— Могу ли онда ја да му поставим не- колико питања?

— Само изволите.

— Хвала, А сад ти... Рик... или како се већ зовеш...

Рик га погледа.

— Да, господине.

— Ти се сећаш једног човека који ти се приближио долазећи с другог краја стола док си ти седео беспомоћан и нечим паралисан?

— Да, господине.

— Последње чега се сећаш било је то како он стоји изнад тебе и гледа надоле, на тебе?

— Да, господине.

— А ти си гледао навише у њега, или си се бар трудио да то учиниш?

— Да, господине.

— Седи.

Један дуги тренутак Фајф је седео не- помичан. Његова уста, ионако без усана, претворила су се сада у танку затегнуту линију, док су му мишићи на образима од- једном искочили. А онда је склизнуо са своје столице.

Склизнуо доле! Као да се иза свог писа- њег стола спустио на колена. Али, он је заобишао сто и сад је стајао пред свима. Јунц је осећао како му се у глави све окреће. Човек који је изгледао тако до- стојанствен док је седео, наједном се претворно у жалосног патуљка.

Фајфове деформисане ноге тешко су се кретале, носећи сважан торзо и огромну главу.

Рик широко отворених очију, пратно је Фајфова приближавањем.

— Јесам ли ја човек који ти се прибли- жавао заобилашћи сто за којим сте се- дели? — запита га Фајф.

— Не могу да се сетим његовог лица, господине.

— Ја и не тражим да се сетиш његовог лица. Зар би могао да заборавиш ово? —

Велики књижевник — али и велики џурман

Виктор Иго био је један од најобаворнијих људи који су икад постојали. У кафани недалеко од свог стана, у којој се састајао с Балзаком, Еженом Сијем и Димом — оцем, Иго је једне вечери појео целу шунку. Другом приликом је рекао: „Ћурка је чудна животиња кад за једног није довољна“. Писац Теофил Готје написао је о њему следеће речи: „Виктор Иго има обичај да на своје тањире ређа једно за другим читав низ јела, од котлета, пасуља на уљу, говедине у сосу од парадајза, пржене шунке е јајетом, до

беле кафе, печења преливеденог сирћетом и премазаног слачицом. Обед, који је трајао невероватно дуго, обично је завршавао сиром“.

Необични закони

У Медизону, у држави Висконсин, постоји законска одредба која прописује казну за сваког оног чији пас „показује жељу да се свађа с вереницама које живе у градском парку“. — У Мобилу, у држави Алабама, забрањено је

пуштање голубова ван голубарника. — У Цорџији се може казнити свако ко се у недељу ујутру купа у реци, ако у непосредној близини пролази пут који води у цркву. — У Атланти, главном граду државе Цорџија, забрањено је бекељење на децу само док се налазе у школи, на часовима. — У Спрингфилду, у Охају, забрањено је чишћење седишта и пода свих кола и аутомобила док се крећу градским улицама.

Постоје ли морски гуштерови?

Поједини поморци тврде да су у Атлантику, па чак и у близини северноамеричке обале, виђали морске гуштерове. Стручњаци кажу да то није тачно. Постоји само једна врста морског гуштера, из рода нигуана, који се може наћи једино на Галапагоским Острвима, у Пацифику. Он достиже дужину од 1,20 метра и делимично је водоземац.

Због заблуде...

Штит на грбу швајцарског кантона Луцерна држи један горостас. За ову почасну дужност горостас има да „захвали“ једној заблуди. Наиме, године 1567 у томе кантону биле су пронађене кости неке давно изумрле животиње. Тадашњи учењаци сматрали су да су те кости делови скелета неког шпиковског човека који је био висок најмање пет метара. Претпоставља се да и митови о змајевима у Кини имају као подлогу фосилне остатке некадашњих гигантских животиња, чије су кости налажене по читавој земљи.

Стари ратови

Живот Етрураца био је на релативно високом степену цивилизације, а државом су управљали само људи из повлашћених редова. Риболов је претстављао важну привредну грану. Да би знали кад риба наилази у јатима, они су подицали високе осматрачнице. Етрурска култура није трпела

грчки утицај. О њиховој литератури остало је мало података; тек неколико натписа на саркофазима. Око пловидбе Тибром, Римљани су водили с Етрурцима честе и крваве ратове. Да би учинили по вољи својим боговима, Етрурци једног дана посеку 300 заробљених Римљана, али Римљани им убрзо одговоре истом мером.

WALT DISNEY'S

ВЕЛИКА ПОТЕРА ЗА ЛОКОМОТИВОМ

„ТЕКАСОМ“ ЗА ПЕТАМА „ГЕНЕРАЛ“ СЕ ПРИВЛИЧАВА СТРАТЕШКИ ВАЖНИМ МОСТОВИМА...

ТУНЕЛ ПРЕД НАМА!

ПУНОМ БРЗИНОМ КРОЗ ТУНЕЛ!

ТУ ИМ МОЖЕМО ПОСТАВИТИ ЗАСЕДУ!

ДА' МОЖЕМО СЕ ЗАУСТАВИТИ И ДОЧЕКАТИ ИХ ВАТРОМ!

МОЖЕМО... АЛИ НЕЋЕМО! НИСМО ДОШЛИ ДА СЕ БИДЕМО, БЕД ДА ИМ СРУШИМО МОСТОВЕ!

А КАКО ДА ПОРУШИМО МОСТОВЕ СА ОВИМ ПРВОДЕНИМ КАРОВОМ ЗА ПЕТАМА!

„ТЕКАС“ СЕ ПРИВЛИЧИО ТУНЕЛУ ОДМАХ ПОШТО ЈЕ „ГЕНЕРАЛ“ УШАО У ЊЕГА...

НЕ СМЕМО НАСЛЕПО УКИ У ЊЕГА, СИГУРНО СУ ПОСТАВИЛИ НЕКУ КЛОПКУ!

СТАВЉАМО ЖИВОТЕ НА КОЦКУ!

ПУНОМ БРЗИНОМ НАПРЕД!

АЛИ БУЛЕДУ...

АКО СЕ БОЈИТЕ, ИСКАЧИТЕ! ЈА КУ САМ ДА ПОБЕМ КРОЗ ТУНЕЛ!

ЈА СЕ НЕ БОЈИМ, БУЛЕДУ! ОСТАЈЕМ С ВАМА!

И ЈА!

АКО ОНИ ОСТАЈУ, ОСТАЈЕМО И СВИ МИ!

ПУНОМ БРЗИНОМ АКО МИСЛИТЕ ДА ИХ СТИГНЕМО!

НАСТАВИТЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ПРВИ ЦИРКУСИ

Циркус — на старогрчком киркос, на латинском циркус — значи круг. Уствари, циркус је место за разноврсне забавне игре. Познато је да су стари Римљани имали више циркуса, а најчувенији је био Циркус Максимус, у који је у Цезарево време могло стати око 150.000 гледалаца. Дошњије је овај циркус дограђиван, па је у њега могло да стане и више гледалаца. Он је био дуг око 600 метара, а широк 80. Имао је облик дугуљасто-округао, а седишта су била једно изнад другог, као у амфитеатру.

Циркуси су били чувени и у Византији, а нарочито у Цариграду. Прва циркуска група појавила се у Европи 1322 године, долазећи из Египта. Прве је претставе давала у Цариграду, па је одатле дошла и у нашу земљу, у Македонију, одакле је кренула у Европу.

Савремени циркуси много се разликују од старих. За прве осниваче модерног циркуса сматрају се Филип Астлеј, који је основао циркус у Лондону 1782 године, и Антоније Франкони, избеглица из Венеције, који је основао циркус у Француској. У то доба изводиле су се разноврсне вратоломије на коњима. После се репертоар проширио, уведене су дресиране дивље звери и друге животиње, појавили су се клонови, а у циркусима су радили и људи који су имали велики уметнички дар, као Грок и други. Раније су били најчувенији: циркус Буфала Била, Барнум итд.

Првљај римској војника

Пртљаг римског војника састојао се од хране и различитог оруђа: терестере, лопате, кухињског посуђа, итд. Цео тај пртљаг био је везан за једну дашчицу, па натакнут на мотку која се носила на левом рамену. Тешки пртљаг легионара — шаторе, животне намирнице, жрвњеве за млевење жита, коље, итд. — носила је товарна стока, коју је пратило много слугу.

Зглавкари су једно коло животиња које немају кичму. Њихов труп састављен је из већег или мањег броја прстенова, који могу бити покретљивији или чвршће међусобно спојени, а неки су просто стопљени, и ноге зглавкара су чланковите. Тело им је спољно заштићено чврстом рожнатом материјом, коју лучи покожица и која се у току развића пресвлачи. Главни живчани прибор налази се на трбушној страни, а срце, ако га неки зглавкар има, налази се на левој страни. Коло зглавкара има четири класе: инсекте, стоноге, паукове и љускарске (љускар је, на пример, речни рак итд.).

Зашто се хлеб стврдне? — Хлеб се стврдне јер лепах који се у њему налази има ту особину да после два-три часа постаје тврд и крт као стакло.

Галиматијас означава збрку речи, нејасан и неразумљив говор, речи без смисла и томе слично.

Шта су биљке? — Биљке су жива бића (организми). Оне имају исте основне особине као и животиње, с којима сачињавају живи свет. Разлике између биљака и животиња јасне су само онда кад се упореде савршенији чланови оба света, а много су мање упадљиве код простијих организама. Код најпростијих, тих разлика готово уопште нема.

Шта је видик, шта је хоризонт, а шта је стојиште? — Ако изађемо у поље, приметимо да се небо „спаја“ са Земљом. Та линија која „саставља“ небо и земљу назива се хоризонт, а видик је цео простор обухваћен хоризонтом. Стојиште је место на земљи са кога посматрамо видик и хоризонт. Што је стојиште на већој висини, већи су и видик и хоризонт. Хоризонт има разне облике. Ако га гледамо из долине, он је јајаст, а ако га гледамо на мору он има облик круга, итд. Небо је, уствари, васнона.

Како је постао небески свод

— ИНДИЈАНСКА ЛЕГЕНДА —

Било је то у давна, прадавна времена. Пре но што је живео први племенски поглавица, пре но што је био сagraђен први вигвам, пре но што се родио праотац племена Црна Нога.

Али, и у та' прадавна времена било је на земљи људи и они су ловили. А кад би умрли, одлазили би у горња ловишта. У то време није било неба и сунце је подједнако обасјавало горња и доња ловишта. На доњим ловиштима, на земљи, људи су ловили буфала и лосове, а на горњим ловиштима духови су ловили пламене бизоне и небеске орлове. Временом су људи на равнотј земљи постали незадовољни, као што се то већ људима увек догађа, и почели су да посматрају лов духова и да им завиде. Јер, шта је месо буфала и лоса и дaбpова кожа у поређењу с чаробним месом пламеног бизона и блештавом кожом небеских орлова?

Једнога дана, Оновате, човек који је имао снагу три медведа, баци свој томањавк увис и уби једног небеског орла. То је наљутило духове и они се пожалише Великом Духу. И он тада сакри горња ловишта од погледа људи једном плавом завесом.

Отада је сунце дању обасјавало доња ловишта, а ноћу горња. Људи су и даље ловили лосове, а ду ови пламене бизоне.

У то време живела је Ају, жена лукава као три пуме. И та жена била је веома радознала. Желела је да види како духови лове на горњим ловиштима. Због тога је стала наговарати људе да се попну на дрвеће и просеку рупе у плавој небеској завеси. А дрвеће тада није било као што је данас. Било је велико као планине и високо, високо. Сто људи није могло да обухвати једно дрво или да му сагледа врх. Горње гране дрвећа допирале су до небеске завесе и људи, под наговором лукаве Ају, лукаве као три пуме, просекосе рупе на небу. И кад је ноћ дошла и сунце обасјало горња ловишта, његова светлост пробрла се кроз рупе и почела светлукати. Људи су сад проводили вечери вирећи кроз рупе и посматрајући лов духова, а Ају је седела на највишој грани и хранила своју радозналост.

Једне ноћи, Оновате, човек снажан као три медведа, протурио је руку кроз једну рупу, зграбио за ногу једног пламеног бизона и свукао га с неба. Његова рука осушила се до рамена, два његова нокта претворила су се у перце, али те ноћи он се частно хранио духова.

слонили око на отвор, овај би почео да се креће и човек би морао или да престане да гледа или би пао с дрвета. Данас се плава завеса не окреће тако брзо као некад, али загледајте се у звезде па ћете већ после пола часа приметити да су се помакле са свог места.

Тако су људи с доњих ловишта одустали од посматрања горњих ловишта и вратили се лову на буфала, лосове и дaбpове. А Ају је била несрећна, јер је њена радозналост остала незадовољена. Али, Ају је

била лукава као три пуме, па је сковала план. Отишла је Оноватеу, човеку снажном као три медведа, и прашапула му свој план. Једне ноћи он је отишао тамо где је расло највише дрво на земљи које се звало Горикан, што значи „несаломљиво“. Оновате се попео на дрво и кад је стигао до његовог в ха узео је највишу грану Горикана и протурио је кроз најближу рупу на небу. И грана се тамо заглавила.

Окретала се и окретала небеска завеса око те гране, али та тачка није се померала. Јер, њу је држало дрво несаломљиво.

Тада су се духови који лове на горњим ловиштима страховито разјарили. Поново су се жалили Великом Духу. Али, он им се овог пута само насмејао. Због тога су они послали ватру на дрвника.

Ватра је опекала човекову кожу, спалила женину косу и кору дрвета. Али, Оновате је угасио ватру, Ају је намазала уљем његове ране, а дрво је и даље стајало. Тада су они послали воду. Вода је ослабила човекове руке које су држале дрво, напунила женина уста и почела трудежом да растаче корен дрвета. Али, они су се и даље чврсто држали. Духови су тада послали камење, и гром, и гвозђе, и муњу. Ништа није помогло. Дрво је чврсто стајало, небо се и даље окретало око једне тачке и жена је хранила своју радозналост.

Најзад, духови су пробудили страшног Снежног Духа који живи дубоко, д'боко под земљом. Он је дошао са својим ветровима и „бурама и оборио се на дрво. Лед се ухватио по рукама Оноватеа и он, иако је имао снагу три медведа, није више могао ни да их подигне. Град је тукао женину главу и она, мада је била лукава као три пуме, није више могла да мисли. А снег се све више и више слагао на гранама, Горикана, све док се, уз страхан прасак, несаломљиво дрво није сломило и пало на земљу. И снег их је све затрпао.

Ипак, све до данашњег дана небеска завеса окреће се око једне непомичне тачке на северу. Зато се Поларна звезда никад не окреће, као што се крећу остале звезде — рупе на плавој небеској завеси.

Понекад се Ају покрене ноћу под тешким с ежним покривачем и стане да шапуће своје лукаве речи на ухо Оноватеа, човека снажног као три медведа. Својом огромном снагом он тада почиње да диже ово, да би још једном могао да посматра како духови лове на горњим ловиштима. Али, они одреше страшног Снежног духа и истерају га из његове пећине, дубоко, дубоко под земљом, и тада настају страшне снежне буре од којих човек дрхти.

ХАВАЈСКИ ОГРТАЧИ од перја

Стари становници Хаваја имали су изразит смисао за лепо. С великим утрошком времена и пажње, они су израђивали накит или за властиту употребу, или — што је био чешћи случај — за своје поглавице. Као украс нису служили само, сваком посетнику острва познати, „леис“ (цветни венчићи), већ и наруквике и огрлице од разнобојних шкољки и зуба, животињских и људских.

Веома цењен накит претстављао су узиче од наизваних псећих зуба, које су обавијале око чланака на нози. За време игре, ови зуби лупкају у ритму корака играча.

Но, најупадљивији накит претстављају свакако дужи огртачи од перја, које носе краљеви и највише поглавице. Приликом израде ових раскошних делова одеће показују Хавајци такав степен вештине и уметничког укуса на какав се ретко наилази код других примитивних народа. Израда огртача је био рад који је захтевао бескрајно много стрпљења и прет „ности. Велик број вештих занатлија радио је месецима, често и по годину дана, на изради једног јединог огртача од перја.

Прво је требало, према мери, израдити мрежу од нежних влакана олона, биљке која успева у тамошњим шумама. На ову мрежу, састављену од мноштва финних петљи, завеже се на хиљаде мајушних пера, једно поред другог у правим успким редовима. Пера су тако вешто распоређена да готов огртач делује глатко и прелатна се као перје на грудима тропских птица.

Набављање пера за овај раскошни огртач који се носи само у одређеним приликама, као знак достојанства, претстављао је дугометрајан и мучан посао. То су радиле групе нарочитих ловаца — „пое хахаи“, што на језику урођеника значи „скупљач пера“. Пое хахаи крстаре по густим шумама у унутрашњости земље и хватају птице, којима чупају тачно одређена пера.

Занимљиво је да ловци не убијају птице, већ их хватају живе. То се постиже на следе-

ћи начин. На гране оних дрвета на која обично слећу птице жељене врсте сакрију ловци мале шинке премазане неком лепљивом кашом. Кад птице додирну шинку, залепе се за њу и не могу више одлетети. Пое хахаи тада ишчупају заробљеницама мале праменове паперја светложуте боје који се налазе испод и изнад репног корена. После тога пуштају птице на слободу, јер додуше године поново ће им порастати жута паперја.

Огртачи су претежно жуте боје, мада их има и црвених и црних. Знатан број примерака ове старе хавајске уметности сачуван је и налази се по разним музејима у свету. Прекрасан огртач који је припадао Камехамеху I, најзначајнијем хавајском краљу, чува се у музеју у Хонолулуу. Рачуна се да је за његову израду употребљено перје од 80.000 птица.

Пог златним њлашћом

Вештачки сателит који се сада гради за рачун америчке морнарице и који ће бити избачен у ваздуху за време Међународне геофизичке године биће потпуно прекривен врло танким омотачем од чистог злата. Претставник предузећа које треба да изврши ово облагање изјавио је да златан слој неће бити дебљи од једног хиљадитог дела милиметра.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

КИЧМА КАО ОРУЖЈЕ

Лемур, који живи у Западној Африци, међу свим сисарима одликује се тиме што му лево кичме штричи ван тела у облику ре-

да оштрих коштаног шилака, којима се он служи као оружјем.

ЗБОГ КУГЕ...

Пасош, путничка исправа која је потребна сваком оном ко путује у другу државу, дугује свој постанак мерама предострожности предузетим против куге. Године 1384, одлучила је Млетачка Република да од свих путника који желе да ступе на њено подручје захтева уверење да долазе из ме-

ста где нема куге. Та потврда морала је бити издата од градског већа путничког места становања или места из кога је кренуо. Из тих уверења развио се током времена пасош.

МЕДАЉЕ — ИСТОРИСКИ ДОКУМЕНТИ

О историји Холандије говоре медаље које су биле изложене у дворани холандске државне ковнице. Ова збирка од 820 медаља претставља нешто најлепше што су у 16, 17 и 18 веку створили фламански и холандски мајстори. Међу најупселије спада велика златна медаља, приказана у ковчежићу од истог метала, коју је град Куленбург даровао Вилему IV.

АТОМСКО ПОВРЂЕ

На универзитету у Мичигену постигнути су значајни резултати у опитима зрачења семена поврћа. Боранија добивена из оваквог семена показује много боље особине од обичне, како у погледу брзине пораста и квалитета, тако и отпорности према болестима. Тиме је, уствари, створена нова врста бораније, која је добила име санилак. Сада се врши укрштање семена те бораније с другим врстама, да би се створиле нове, још боље врсте.

НАЈДУБЉЕ СЛАТКОВОДНО ЈЕЗЕРО

Бајкалско Језеро налази се у источном Сибиру. Ширина му износи 25,5 до 73,5, а дужина 620 километара. Оно је најдубље слатководно језеро на свету, а највеће језеро у Азији. Највећа дубина Бајкалског Језера износи 1741 метар. Од 1892 до 1906 године преко залеђене површине језера путовало се железницом, све док није изграђена пруга око њега. Језеро почиње да се леди првих дана јануара и остаје залеђено до половине маја. Дебљина леда износи 70 до 140 сантиметара.

ЗВЕЗДА КОЈА ПРЕТСКАЗУЈЕ ВРЕМЕ

У Ахену, у Немачкој, ускоро ће бити постављен нарочити електрични уређај који ће становницима овог града показивати какво ће бити време за следећа 24 часа. Овај уређај састоји се од цинковске „звезде“, састављене од неколико хиљада сијалица. Кад звезда има зелену боју, то претказује лепо време, наранџаста боја значи наоблачење, а наранџаста боја уз истовремено треперење казује да неизоставно треба понети кишобран. Бела звезда означава снег. Поред звезде постављене су велике неонске цевчице, које треба да прикажу кретање

температуре. Ако светлост у овим цевчицама иде одоздо нагоре, то претказује пораст температуре, док обрнуто кретање означава њен пад.

Први овакав уређај постављен је пре шест година у Њујорку, на висини од 170 метара. Он је тежак 45 тона, а састоји се од 4200 сијалица и 1500 метара неонских цевчи. По угледу на овај, и уређај у Ахену налазиће се на највишој згради, тако да ће се видети не само са сваке тачке у граду, већ из неких места у Белгији и Холандији, близу чијих граница се Ахен налази. Иначе, овај уређај је поклон једног грађанина Ахена својој граду.

КАД НИЈЕ БИЛО СРЕДСТАВА ПРОТИВ ИНСЕКТА

Средњи век се, као што је познато, није одликовао чистоћом и смислом за одржавање хигијене. У то време људи који су себе убрајали у „елегантан свет“ имали су у својој гардероби такозване „ловце гамади“, начињене од крзна или неког сличног материјала. Кад би се један такав „ловац гамади“ напунио нежељеним гостима, потанан је у воду, да би се инсекти подавили. „Ловац гамади“ био је саставни део одеће чак и на дворovima.

Сремско село Кузмин једно је од ретких наших села које је већ врло рано добило своју писану историју, састављену према казивањима оних који су били његови најранији становници. И сам писац те историје, Петар Руњанин, забележио је много штошта из повести свога села што је сам видео и доживео.

Петар Руњанин родио се 1775 године у Кузмину. Касније је постао свештеник, а једно време био је у свом селу и учитељ. Бавио се књижевном, нарочито педагошким. Штампано је неколико књижица, а доста је својих састава оставио у рукопису. Нарочито је позната и цењена, за нашу науку и врло драгоцена, Руњанинова Аутобиографија, штампана у целини тек 1914 године. За њу је Јован Скерлић рекао: „Радове овакве врсте читаће не само стручњаци, који у њима могу да нађу доста корисних података, но и обични читаоци, који су ради да сазнају како се у нас живело и школовало пре једног столећа...“ Руњанин је у рукопису оставио и Повесницу села Кузмина. За тај његов рад је речено да је „израђен с јако много труда и нарочито је занимљив због статистичког материјала у себи“. Неколико опширних поглавља у Аутобиографији такође је посвећено селу Кузмину, а то су најлепше и најзанимљивије стране у овом списку, које су искрено одушевиле и Јована Скерлића.

Домови су опустели

Руњанин је био поштовалац Доситеја Обрадовића и у својој Аутобиографији назива га „блажени“ и „премудри“. Он је прихватио Доситејеве идеје и настојао је да их практично примени. Међутим, живот

КАКО СЕ ШКОЛОВАЛО пре 200 година

Петра Руњанина био је често узнемиран пакостима и подлостима црквених људи, којима није био по вољи ни он лично ни његов просветитељски рад у народу. Противници су му загорчали и последње часове живота. Умро је у свом родном селу, 1839 године.

Село Кузмин настало је почетком 18 века од збогова наших људи који су се у њих привремено склањали за време честих аустријско-турских ратова. „Мачвани, Јадрани (из Јадра у Србији), Бошњаци, Ерцеговци, Далматинци — сви овде у једно место населили су се, из различитих предела“. Што се тиче ношње у том старом Кузмину, она је била врло различита. „После, казује Руњанин, кад су Хорвати и други (други) Срби из венецијанских предела (Млетачке Републике) доселили се, још веће различје ношња проишло је“. По ношњи се знало одакле је ко дошао, а ту ношњу из свог старог завичаја жене су сачувале све до првих деценија прошлог века.

Кузмин је био село у Војној граници, где су сви мушкарци од 16 до 60 година стално морали да буду војници, а њиме је у име војних власти управљао један официр или подофицир. Крајем 18 и почетком 19 века број становника видно је опао. То је био случај и са осталим граничним селима. Домови који су 1790 године били велики — имали по 40 чланова — 1802 године „постали су мали или

сасвим опустели“, прича Руњанин у својој Повесници села Кузмина. Велики ратови, нарочито они које је Аустрија водила против Француске од 1790 године, десетковали су мушко становништво Војне границе. Нестале су и изумрле читаве велике задруге, јер су аустријске власти настојале да из Границе извуку и последњег војника. Поједини села више се никад нису опоравила. Тако је у Кузмину имао више становника крајем 18 него половином 19 века. Војна граница била је страшна за наш народ који је живео у њеном саставу...

Свако дете за себе разред

Осим драгоцених културно-историских података, Петар Руњанин је у својој Аутобиографији изнео и неколико вредно живих слика из прошлости села Кузмина. Но, те слике нису типичне само за стари Кузмин. Оне имају много шири значај; уствари, сликају живот нашег народа у Срему под крај 18 века. За данашњег читаоца, кога занима културна прошлост нашег народа, први кораци који су чинили ка школи и просвети, у Руњаниновој Аутобиографији свакако да ће бити најзанимљивија она места где он говори како је као дечак учио основну школу у свом селу. Руњанин је о томе дао потпуно јасну слику, желећи да прикаже „стари метод“, који је некад владао у српским основним школама. Као учитељ, Петар Руњанин је био присталица напредних идеја у педагогији, али и њему је било суђено да као дечак искуси у основној школи онај „стари метод“ који је био најстрашнији баук за сву српску децу.

У оно време постојала је и пословица: „Виче као да је у школи“. Та пословица била је сасвим оправдана и тачна. Чим би се деца окупила у школи и „очитица“ обавезну молитву, свако би дете узело преда се

свој „пропис“ и чекало да учитељ викне громким гласом: „Читај! И настао би урнебес. Морало се викати колико је кога грло носило. Тада у школи није било разреда; свако је дете за себе сачињавало разред, тј. лекције се нису училе подједнако, него како је ко могао да напредује. И ако је у школи било педесеторо деце, свако је сада читало нешто друго, тако да се из те галаме ништа није могло разабрати. Али, било је главно да свако дете виче. „И кога би учитељ приметио да велигласно не виче, тога би са појаким дудовим прутом, или са снопцем везаних врбових шибана, по глави, по ушима или куда доспе здраво шибао да каткад и крв удари...“

Грлати су најбоље пролазили

Дакле, у школи је било обавезно да се виче и они грлати су најбоље пролазили. По тој ужасној вици и знало се где је у селу школа. Кад је учитељ сматрао да је доста виче и да је „час учења“ завршен, тада би ударио штапом по столу и заповеднички рекао: „Слишати се! — што би значило: Одговарај задатак! Они смелији и способнији искочили би први из клупа и поређали се један за другим испред учитеља. То је била врста најбољих ђака. Чим први од њих отклепеће своју лекцију, учитељ му поклоном нареже у књигу докле ће бити следећа лекција и одмах потом долази други, трећи... док се не изређа цела врста. У другој врсти су они мање смелији и способнији, а трећа врста уопште и не чека до дође на ред. „Који своју лекцију није добро научио, или се пред учитељем страши да чита, тај не пристапа слишати се, но кад други с места уста-

ну и покрај стола учитељева наређају се, овај се ромах на место где кривци обично клече сам без заповеди клекне и казну очекује, која се на крају часова богато раздаје...“

Петар Руњанин истиче да његов учитељ није био онај од најгорих, за које кажу да нису учитељи него мучители и с децом тирански поступају. Било је учитеља који су децу стављали у фалаге, у неку справу у коју се увуку ноге, па се онда бије по табанима. Ударали би тако спутаној деци по педесет и више штапова по табанима, а „једна деца као мачке маучу и два и више дана на ноге стати не могу“. Све је то учитељу било дозвољено, а то још и нису биле најгоре казне. Кад би родитељ довео своје дете у школу, давао је учитељу одрешене руке: „Моје кости, а твоје месо“. А учитељ је шарао месо и по неколико пута на дан, пазићи само да не повреди детињу кост.

„Свако јутро и свако после подне доноси се у школу нови прутови — дудови, шљивови, лескови или од каквог другог дрвета, а приде томе и пуни нарамци снопића нових шибана. Све су то морали сами ђаци да донесу и ретко би се догађало да се та богата залиха „васпитних средстава“ не потроши у један дан.

„Милосрдна душица“

Често се догађало да је после завршених часова цела школа била стављена „под ексекуцију“. То се обично догађало кад учитељ није био нарочито задовољан „слишањем лекције“. Кажњавање је трајало по цео сат. Школа је јечала од вриске, јаука и зашто читају...

помагања. Од овог мучења ђаци је могао да спасе неко ко би случајно наишао и измолити милост од учитеља, или му запретио да ће га премлатити ако буде даље мучно децу.

Кузмински мали ђаци имали су у време кад је Петар Руњанин био основац своју „милосрдну душицу“, неку бабу Смиљану, која би за њих често измолити милост. Сви ђаци настојали су да са бабом Смиљаном буду што љубазнији, већ издалека скидали су јој капу и где год би је срећни љубили су је у руку. С бабом Смиљаном имали су потајни договор и јављали су јој кад запрети опасност да учитељ целу школу стави „под ексекуцију“. „Она сирота, милостива и сажалива, није марила што преслипа или који други посао дангуби, него се често и по цео сат задржавала у близини школе, све док не дође време за ексекуцију и док учитељ не повиче: „Напоље кривци!“ Тада би се баба одједном појавила као да је пала из облака и сасвта грљу на учитеља, називајући га бездушником и претећи му читавим селом. Тако је баба Смиљана једина уносила мало душе и срца у кузминску школу, која је увек јечала: или од извикивања лекција или од страшних батина...

Таква је била српска школа у селу Кузмину пре готово два века. Ишло се у њу обично четири године, али и после тога многи њени ђаци, иако су „изјели више батина но хле-трајало по цео сат. Школа је ба“, једва су научили да не-јечала од вриске, јаука и зашто читају...

Непризнати Рамо

Велики француски композитор из 18 века Жан Филип Рамо, чија се музика данас изводи у целом свету, за живота је делио судбину многих непризнатих уметника. Против њега су плетене многе интриге, против његове музике била је

готово сва публика. Он није престајао да прима ударце немилосрдних и неправичних критичара, а свакодневно је добијао подругљива писма у прози и стиху. Но, време је збрисало пакости и за Рамоова дела данас не постоје границе.

ЗАГОНЕТНИ НЕСТАНАК ИНСЕКТА У ЕНГЛЕСКОЈ

Две необичне природне појаве које су се 1869 године догодиле у Енглеској изазвале су у своје време праву узбуну међу научницима. Наиме, у раним летњим месецима те године инсекти неких обичних врста готово потпуно су ишчезли из многих делова Енглеске. Примећено је такође да су ласте и неке друге птице цркакале од глади због нестанка инсеката којима су се до тада храниле. А онда, крајем јула, почела је инвазија. У Јужну Енглеску долетали су инсекти у невероватно великим ројевима. Истовремено, на километре дуги низови потоњених биљних вазију и неких других инсеката налажени су у мору недалеко од источне обале. У неким местима живи инсекти — муве, оснице, божије овчице, скакавци, комарци и многе друге врсте — просто су заклоњили небо, а мртви инсекти, који су као киша падали на земљу, морали су да се скупљају допатама и спаљују на гомилама.

Идеалан циљ...

По брежуљцима и мочварним пределима централне Бурме живи данас око 200 једана с двоструким роговима, последњи преживели примерци једне расе која је некад у великом броју насељавала ове области. Дану се скривају у шуматама, а увече излазе да се нахране травом, пиричем, цветовима и плодовима које налазе у близини река. Кад их

нешто узнемири, они пуштају дуг, дубок крик. Готово увек крећу се у групама, да би били сигурнији. Но, њихову најбољу заштиту чине оштар вид и брзе ноге. Бурмански јелени су идеалан циљ за ноћне ловце: мало јача светлост, упалена у близини, довољна је да их заслепи и учини непокретним. Њихов број стално опада. Постоје, додуше, законски прописи о заштити ових животиња, али то није довољно да спасе једну врсту осуђену на пропаст.

ДА ЛИ ЈЕ МЕСЕЦ ВЕЋИ ПРИ ИЗЛАСКУ?

Многи се питају зашто је Месец већи при изласку него доцније, кад већ стоји изнад наших глава. Астрономи су установили да је то оптичка варка. Сlike Месеца су узимане на свим висинама његове путање и на филму његов пречник био је увек исти. Па ипак, људском оку Месец изгледа знатно већи кад је близу хоризонта.

Не тростноје

ДИВЉЕ ЗВЕРИ!

Курјак ће се играти с јагњетом, а гуја ће заборавити да уједа... Ово прастаро пророчанство претставља свакодневну стварност за младог француског зоолога и пријатеља дивљих звери Жака Бујоа. Необични научник заволео је од своје треће године животиње и звери и отада се од њих више није раздвајао. На скромном породичном имању недалеко од Анжуа, отац је малом Жаку направно прави зоолошки врт. Дечак је постепено постао пријатељ свих дивљих звери и, штавише, на његовом имању спријатељице су се животиње које су иначе вековни непријатељи. Орлови, дивље свиње, курјаци, гавранови, тигрови, па чак и најстрашније отровнице испољавају према Бујоу само једно осећање — љубав. Па ипак, Жак Бујо није ни хипнотизер, ни мађионичар...

требно је много стрпљења и рада па да дивља свиња, тигар, орао или змија почну да испољавају потребу за човековим пријатељством и миловањем. Да би човек у томе успео, треба на првом месту да се ослободи сваког страха према звери којој жели да буде пријатељ. Данас је познато да страх проузрокује код човека лучење адреналина, што звери својим изванредно оштрим чулом мириса одмах осете. Свака звер, као довољно опробан борац, зна да страх нагонски гони човека у превентиван напад. Према томе, мирис страха је за животињу и мирис напада или угрожавања, те звер, место да се повуче у одбрану, прва прибегава нападу, што нарочито важи за месокрде, који су навикли да убијају своју жртву чим осете њен мирис страха.

Бујо је велики противник вековне заблуде по којој је интелигенција код животиња чисто интуитивна и инстинктивна природа. Он сматра да се интелигенција животиња развија исто као и људска, наравно у једном другом оквиру. Примећено је да су животиње свих врста осетљиве и захвалне на нежност и бригу које људи показују према њима. Но, да би то могао да примети, човек мора да познаје „језик“ звери, који чине: гроктање, пшитање, крици и сваковрсни покрети.

Ево неколико примера који показују пут којим човек ступа у свет звери. Јастреб је познат као једна од најдражљивијих и најагресивнијих ноћних грабљивица. Па ипак, јастреб који живи на Бујоовом имању осећа се у сигурности и прима с крицима захвалности његова миловања, а за награду изводи читаву малу акробатску тачку. Своју прву отровницу Бујо је припитомио када му је било десет година. Змију је смејстио у решеткасту касету и

сачекао је неколико дана док се она није сасвим смирила. Убрзо је отровница научила да трпи дечакова миловања, а ускоро је почела и сама да их тражи. Бујо тврди да су отровнице благе нарави и да се лако припитомљавају. Али, треба се добро пазити сваког наглог покрета који може све да поквари.

Бујо сматра да треба исправити још многе друге заблуде о зверима. Тако, кислице нису подмукла створења, већ стидљиве и доброћудне животиње. Довољно је давати им редовно храну па да изгубе сваку вољу да убијају и лове плен. Насупрот њима, мајмуни су у основи агресивни и љубоморна створења. Они су у стању да уједе чак и дете које познају и на које су навикли, само ако виде да носи слаткиш у руци. Сви Бујоови мајмуни добијају пране меране нападе кад он милује пред њима свог синчића.

Птица грабљивице је мно-

го лакше припитомити док су младе него кад одрасту. Ипак је Бујо пошло за руком да постане највећи пријатељ једне женке крајевског орла чију је канџу, поврћену у клопци, лечно неколико месеци. Птица је за све то време стрпљиво подносила болове и није се отимала чак ни кад јој је Бујо хируршким ножем расцепо загнојену рану.

Дивља свиња долази у ред животиња које се најтеже припитомљавају. Обично је могуће припитомити врло младе женке, и то само до извесне мере. Ипак је Бујо с једним младим мужјакком из Индоките постигао одличне резултате. Данас овај дивљи вепар прима Бујоова миловања као каква умиљата велика мачка. По наређењу свог господара, он седа, леже, преврће се на леђа и изводи мноштво других вештина

Фленингова бајка и истина

За проналазача пеницилина сер Александра Фленинга везана је једна веома лепа, савремена легенда овог индустријског доба, која говори како је откривен спасоносни пеницилин.

— Једног дана, — прича се — нека лепа, несрећно заљу-

бљена лаборанткиња из Фленинговог института толико се растужила да је почела да плаче. Њене сузе капале су на

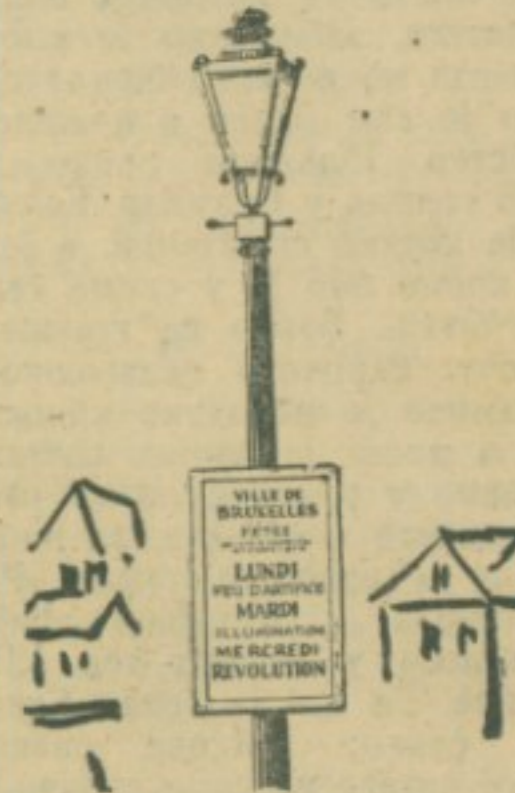
једну културу микроба. Кад је истраживач после тога погледао кроз микроскоп, на својој огромно изненађење спазно је да су микроби престали да живе. Трагајући за узроком смрти микроба, научник је најзад закључио да их је уништио лизозим, материја која се налази у сузама и пеницилину.

Ту легенду разорио је лично Фленинг у једном разговору са човеком коме је поверено да напише његову биографију, француским књижевником Андре Мором. Њему је он испричао истиниту предисторију открића пеницилина. Она је, као и обично, много прозаичнија од легенде.

— Једног дана, — испричао је Фленинг — кад сам имао гадну кијавицу, дошао сам у лабораторију без марамице. Из носе ми је капало као из олука, али како сам се био предао послу нисам на то обраћао пажњу. Радио сам на микроскопом. Није, дакле, суза несрећне жене уништила моје микробе, већ, наравно... разумете... зар не? Далеко је све као у легенди. Само нисам испитивао сузу, већ секретацију из свог носа.

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ...

НАЈАВЉЕНА ПОБУНА

Белгиски патриоти који су 1830 године спремали побуну против Холандије извешали су по читавом Брислу огласе у којима је стајало: „Понедељак — ватромет; уторак — илуминација; среда — револуција“. Холандска војска сматрала је као сасвим невероватно да би завереници јавно објавили свој план, тако да није предузела никакве мере. Међутим, побуна се догодила на унапред означени дан и Белгија је извојевала своју независност.

ЖИВИ ИЗВОР

Индијски факир Јанку из града Едлабада могао је, не скидајући суд са усана, та испије четири литра воде и да ту исту воду „источи“ кроз десно уво.

ВЕШТИНА ЈЕДНОГ МАЂИОНИЧАРА

Робер Уден (Худини), чувени француски мађионичар, могао је у најбржем трку да прође поред изло-

га добро снабдевене радње и да после неколико часова наброји све изложене предмете, и то истим оним редом којим су били поређани у излогу.

ТРИНАЕСТ ПУТА УДОВИЦА

Маргарета Мак Добоа (1660—1766) из Единбурга.

у Шкотској, удавала се 13 пута и исто толико пута остајала је удовица. Као удовица је и умрла, у 106-ој години.

Волт Дизни
ДУШКО ДУГОУШКО
И ДРУГИ ДОБРИ И РЉАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

ДУШКО ДРАГИ, ЗАР СЕ НЕ БОЈИШ ДА ТИ НЕКО НЕ ПОКРАДЕ ТЕ ТВОЈЕ ДИВНЕ ДИЊЕ?
НЕ, НЕ БОЈИМ СЕ!

ВИДИТЕ, СВЕ МОЈЕ ДИЊЕ ПОВЕЗАНЕ СУ С ЈЕДНИМ ТАЈНИМ ВУЛКАНОМ!

ВУЛКАНОМ?
АХА! И ЧИМ НЕКО САМО ДОДИРНЕ КОЖУ ОД ЊИХ, ВУЛКАН ЕКСПЛОДИРА И...

ТАКО НЕШТО НИКАД НИСАМ ЧУО!
НИ ЈА! НИКАД У ЖИВОТУ!

ЈА МИСЛИМ ДА ТО ДУШКО ХОЋЕ ДА НАЗУПЛАШИ!
ПА ЈЕ ИЗМИСЛИО ТУ ЛАГАРИЈУ О ВУЛКАНУ!

ПРАТЕ МЕ...

МОЖДА БАШ НЕМАМ ВУЛКАН, АЛ' ИМАМ ЊЕГОВ БРАТА ОД СТРИЦА!

ТЕ НЕКИ...
БАШ КАО ШТО САМ И ПОДОЗРЕВАО!
УЗМИ ТУ НАЗВЕНУ!
УЗВО САМ ЈЕ БЕК!

БЕЖ!
УЗВО САМ ЈЕ БЕК!

БЕЖ! ДОЛАЗИ СМАК СВЕТА!
БЕЖ ЈЕ ДОШАО!

КОНЗЕРВИСАЊЕ ПАРКЕТА

Према неким проценама, око 15 милиона квадратних метара пода, у првом реду паркета, конзервисано је на нарочити начин у Западној Немачкој. Тиме се, како се тврди, уштеђује бар 25% времена потребног за одржавање чистоте пода, а уштеда у средствима за чишћење износи исто толико. Код овако конзервисаног паркета отпада пре свега стругање, јер паркет више не упија прљавштину.

Постоје две врсте средстава за конзервисање пода. Једна се састоји од испарљивих уља и вештачких смола. Ова средства продиру дубоко у поре пода, дају му велику отпорност и омогућују лаке оправке. Друга средства, која се састоје од вештачких смола, стварају заштитни слој на поду. Она се брзо суше и зато се њима лако руке, али њихово дејство траје само докле док се тај заштитни слој не скине, тако да под треба с времена на време поново премазивати.

СЛАНИНА КАО ЛЕК

На основу искустава швајцарског лекара професора Гланцмана, објављених пре пет година, сада се сланина све чешће примењује за лечење разних болести код одојчади. Код неких кожних болести сланина се употребљава и код одрасле деце, па и код одраслих особа. Сланина садржи незасићене масне киселине, које отклањају из-

живаче разних кожних болести, као и произрокотваче летње кијавице и бронхијалне астме. Да би се добила овако лековита сланина, потребна је нарочита исхрана свиња, као и конзервисање сланине при коме се не губи дејство масних киселина. Да би се ово постигло, потребан је сталан лекарски надзор при производњи овакве сланине. Сланина садржи исту количину витамина А као и мајчино млеко.

СТАРИ СТЕ КОЛИКО СУ ВАМ СТАРИ КРВНИ СУДОВИ

Процес старења тече различито код разних људи, а према новијим научним истраживањима он је тесно повезан с функцијом крвотока, тако да би се могло рећи да је човек стар колико су му остарели крвни судови.

На Калифорнском универзитету откривено је на који се начин њихова старост може мерити: количина крви која прострује кроз ткива организма пружа податак о стању човечијег тела. Уколико више крви за одређено време протече кроз ткива, она су уколико млађа, млађи су и крвни судови, и уопште читав организам.

Посебним поступком мерења количине у влених хидрата у мишићима који раде, тачно се може израчунати протичање крви кроз њих. После прегледа 500 индустријских радника утврђене су и „норме“ за старост крвних судова. По правилу код особа од 18 година за један минут кроз 1000 грама мишића треба да протече 25 кубних сантиметара крви; од 25 година — 15, а од 35 — само десет кубних сантиметара крви.

Наравно, ове су опште „норме“, од којих има одступања и изузетака, јер има млађих људи чије су физичке способности мање од знатно старијих сличне телесне конструкције.

НОВО МИШЉЕЊЕ О СТАРОСТИ ЗЕМЉЕ

Ирски научник др Опик проценио је старост наше планете на 3.500.000.000, а свемира на 6 милијарди година. Свој закључак доктор Опик заснива на разним факторима: распадног радиоактивних елемената, брзини међусобног удаљавања галаксија и рачуну о густини материја у вавиону.

АНЕСТЕЗИЈА БЕЗ АНЕСТЕТИЧАРА

При велим операцијама веома важну улогу има анестетичар, лекар који без престанка прати пацијентово дисање, откуцаје пулса, рефлексе, покрете очију итд. Из свега тога он ствара закључак да ли треба појачати или одржати на истој мери дозу средства за успаљивање, како би се операција са успехом привела крају.

Пошто је анестезија сложен посао, њјоршки лекар др Бикфорд хтео је да га упрости, па је недавно конструисао нарочити апарат чији рад зависи од рада мозга пацијента који се налази на операционом столу. Наиме, ако мозак постаје активнији, апарат аутоматски додаје успаљивујуће средство, а ако је мозак сувише успаван доза се смањује. Уређај доктора Бикфорда ради на основу пријема електричних импулса из болесничковог мозга. Како штампана пиши, направља је испробана и стручњаци нису ставили никакве примедбе.

ДА ДА ЗНАТЕ?

ГНЕЗДО С ЈАЈИМА СТАРО 40 МИЛИОНА ГОДИНА

У америчкој савезној држави Небраски нађено је једно птичје гнездо са тринаест јаја за које се мисли да је старо око 40 милиона година. Јаја су величине кокошијих, али се није могло установити којој преисториској птици припадају. И цела јаја и љуске развијених однеи су у лабораторију на испитивање. Испитаће се и птичје кости које су такође нађене у гнезду. Све је то веома добро очувано у кречњачкој стени.

ХИДРАУЛИЧНЕ КОЧНИЦЕ ЗА АВИОНЕ

Млазни авиони моћи ће се убудуће брзо заустављати ако пиште буду снабдевене хидрауличним кочницама. На пробама овог релативно простог уређаја један морнарнички авион је заустављен на дужини од осамдесет метара а да није претрпео никакво оштећење. То се постиже на тај начин што авион при слетању једном куком закаче један или два кабла који су разапети преко пиште. Каблови су на крајевима спојени с клиповима, а ови се крећу у цилиндричким испуњеним водом. Кад авион закаче кабл, он повуче клип кроз воду и на тај начин се апсорбује енергија авиона.

ИСПРОБАНА МАШИНА КОЈА ЋЕ ИЗБАЧИТИ ВЕШТАЧКИ САТЕЛИТ

У Америци су извршене прве пробе машине која треба да да почетну брзину вештачком сателиту. Ракета коју ће ова машина избацити имаће три ступња и тек из треће ракете излетеће сателит. Машина се креће на точковима, а и сама има надзвучну брзину.

„ЦЕПНА“ АТОМСКА БАТЕРИЈА

Амерички научник Роберт Милер, проналазач „цепне“ атомске батерије, у недавном разговору с новинарима изнео је неке појединости о овом свом проналаску. Он је рекао

ДЕЦА СА ЗДРАВИМ ЗУБИМА

Једна група америчких медицинских стручњака која је дуже времена боравила у Југоисточној Азији изнела је, у недавном објављеном извештају, да је приликом прегледа деце у селу Банг Чаи, у Тајланду, нашла на изванредно мали број кариозних зуба. Од 226 прегледане деце, 68 отсто није имало ни трага кариеса на сталним зубима. Сада се научници надају да ће утврдити какви то локални фактори доводе до повољног стања зуба код становништва овог краја.

НОВА ЖИЦА ЗА ЕЛЕКТРИЧНО ГРЕЈАЊЕ

Инжењери једне фабрике у Питсбургу произвели су нову електричну жицу за термичке апарате која је боља од свих досад познатих. Новим металуршким процесом научници су успели да бакарну жицу пресвуку танким слојем алуминијума, чиме је добијена жица која знатно дуже траје, а много је тања од досадашњих. Поред тога, она може да издржи и знатно више температуре.

АНТИБИОТИК ПРОТИВ ИНФЕКЦИЈЕ ЦРЕВА

Неколико америчких лекара успело је да добије нов антибиотик, назван ванкомицин, који се показао веома ефикасан код инфективног оубољења црева. Ванкомицин је добијен из истога типа бактерија из земље као стрептомицин и терамицин. Он се може узимати кроз уста и преко инјекција. Овај антибиотик има и ту добру страну што се против њега не стиче тако брзо имунитет и што се не стварају токсичне реакције с другим антибиотцима ако се упоредо узимају.

ТЕКТУРА

Тектура је новолатинска реч и значи покров, завој. То је чисто парче хартије које се лепи преко оног дела у рукопису који се жели исправити и друкчије стилизовати, и томе слично.

АКАДЕМИЦИ СВЕ ДУЖЕ ЖИВЕ

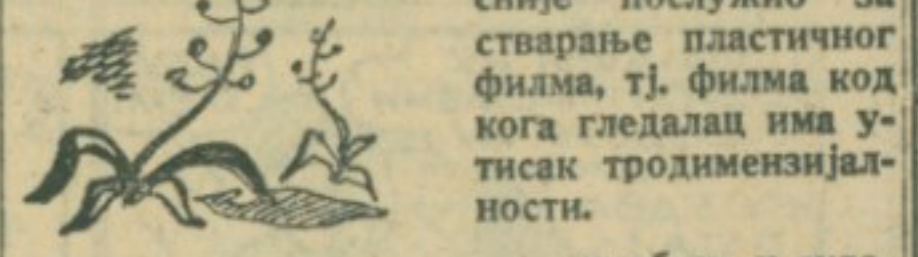
Доајен француског Института за медицину у Паризу професор Леон Бене, стручњак за геронтологију, утврдио је да академици све дуже живе. Он то поткрепљује бројкама. Првог јануара 1806 године, на пример, просечна дужина живота француских „бесмртника“ износила је 59 година, 1 јануара 1856 преко 60 година, а истог датума 1906 — 63,2 године. На дан 1 јануара прошле године просечна дужина живота чланова француске Академије наука достигла је 72,2 године.

ЈУХТА

Јухта је врста црвене говеђе или коњске коже која се прерађује у Русији помоћу брезовог уља, а употребљава се за ловачке чизме, ручне торбе, за повезивање књига итд.

... челик се друкчије зове падо. ... из неких врста агаве које расту у

Америци добија се шећерни сок. ... од лишћа ананаса добијају се чврста влакна за израду финих материја, као што је ананас-ба-тист.

... према археолошким налазима у Данској и Швајцарској, чешаљ се употребљавао још у преисториско време.

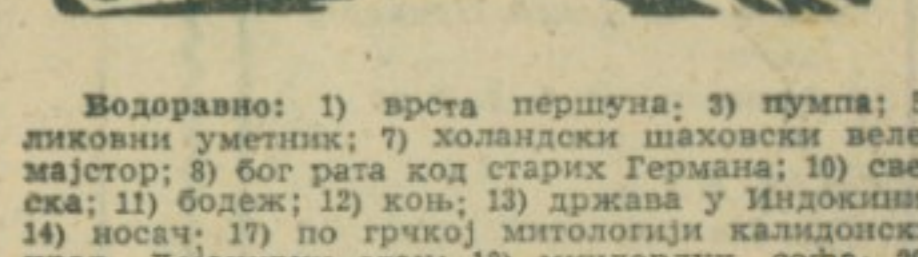
... највећи пуж у нашем мору је бачваши, који може да буде велик као децја глава. Помоћу нарочитих киселина које лучи, он растапа кречњачке делове других пужева и морских шкољки којима се храни.

... реч „арена“, која данас означава борилиште или место неке акције, значи у-

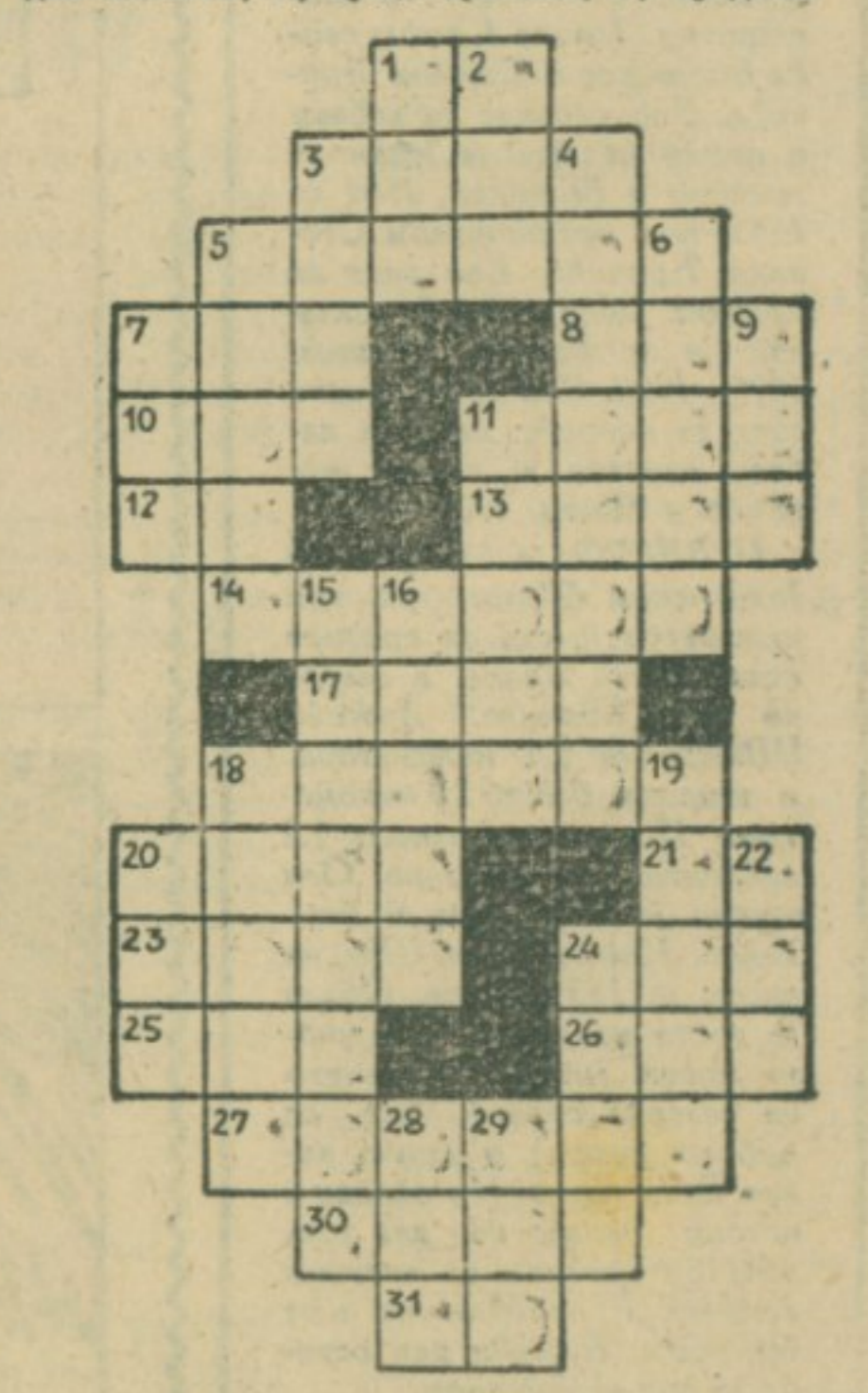
звао се „Финансиски парк“. Подизање парка на Калемегдану почело је тридесет година касније. Прво дрво на Калемегдану посађено је 8 априла 1867. године.

... за најстарији речник на свету сматрају се глинене таблице ископане у Рас Сумтари (Сирија). На већини тих таблица, које су, како се претпоставља, припадале некој библиотеци, значење речи исписано је на разним језицима. Сматра се да су таблице старе око 3.500 година.

Водоравно: 1) врста першунa; 3) пумпа; 5) ликовни уметник; 7) холандски шаховски велемајстор; 8) бог рата код старих Германа; 10) све-ска; 11) бодеж; 12) коњ; 13) држава у Индонезији; 14) носач; 17) по грчкој митологији калидонски краљ; Дејанирин отац; 18) миндерлух, софа; 20) брдо у Првој Гори; 21) знак за хемиски елемент осмијум; 23) санитарни уређај; 24) лако лопљив; 25) сива; 26) прилог; 27) позитиван биланс; 30) дијање гласа, наглашени део говорног такта; 31) предлог.

Усправно: 1) пријатељ (фр.); 2) острво у Јадранском Мору; 3) део војничке опреме; 4) град на Сицилији; 5) износ; 6) врста књижевног дела; 7) грчко слово; 8) оквир; 11) котур; 15) наука о методама наставе; 16) позитивна електрода; 18) линија која дели копно од воде; 19) мерило; 20) стара мера за тежину; 23) део намештаја; 24) један напштак; 29) врсте кретања; 30) предлог.

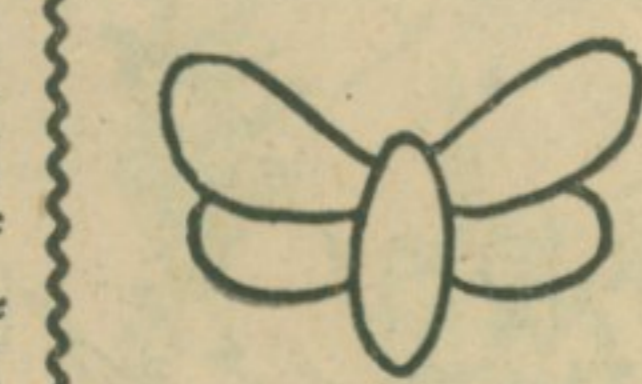

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) па; 3) Јава; 5) Корана; 7) бота-њика; 8) ака; 10) сав; 11) са; 12) км; 14) ба; 15) парика; 18) Мини; 19) газела; 21) ко; 22) ар; 23) ша; 25) ара; 27) Мор; 28) серенада; 31) низија; 32) „шота“; 33) пи.
Усправно: 1) пра; 2) аван; 3) јота; 4) анис; 5) кобал; 6) Акаба; 7) бас; 8) ата; 12) криза; 13) минер; 16) ама; 17) Нил; 19) Гоген; 20) анода; 21) квс; 24) ара; 26) ариш; 27) Маја; 29) Езон; 30) нити.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

За цртаче почетнике

За оне који цртају нису баш много вични биће тешко да нацртају шареног лептира. Али ако се буду управљали по ономе што је приказано на нашој слици успеће у томе без по муке.

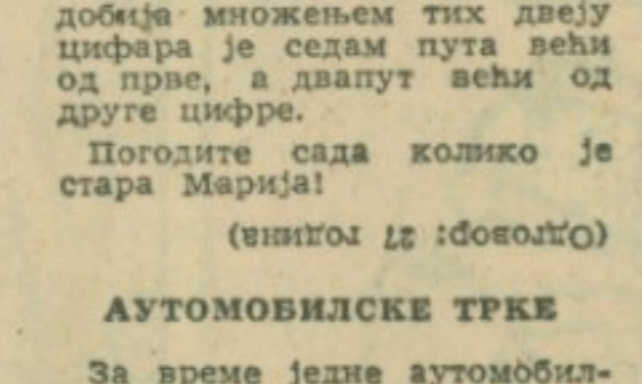

Најпре треба нацртати горњу слику, која је више него лака. Кад се та прва скица посепено полузи, као што показује цртеж у средини, онда се долази до лептирића на доњој слици.

МАРИЈИНЕ ГОДИНЕ
Упитали Маркију колико има година. Она је одговорила следеће:

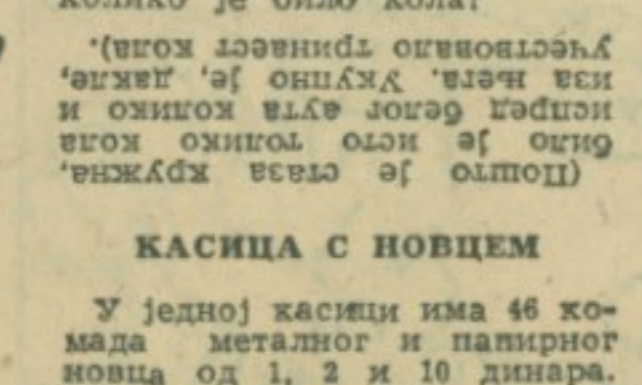
Занимљива рачунаљка

На овој рачунаљки коју видите на слици 1 има 25 кућица. На тим кућицама

треба да испишете бројеве од 1 до 25, али тако да у сваком реду, било усправно било водоравно, увек добијете збир 65.

Дакле како треба написати бројеве?

Пошто задатак ете баш тако лак, дајемо вам решење на слици 2.

ОД ДЕВЕТ ЦИФАРА — СТОТНУ

Знате ли које рачунице радење треба да извршите па да од девет цифара, поређаних редом од 1 до 9, добијете равно стотину?

(100 = 99 + 1)

КАСИЦА С НОВЦЕМ

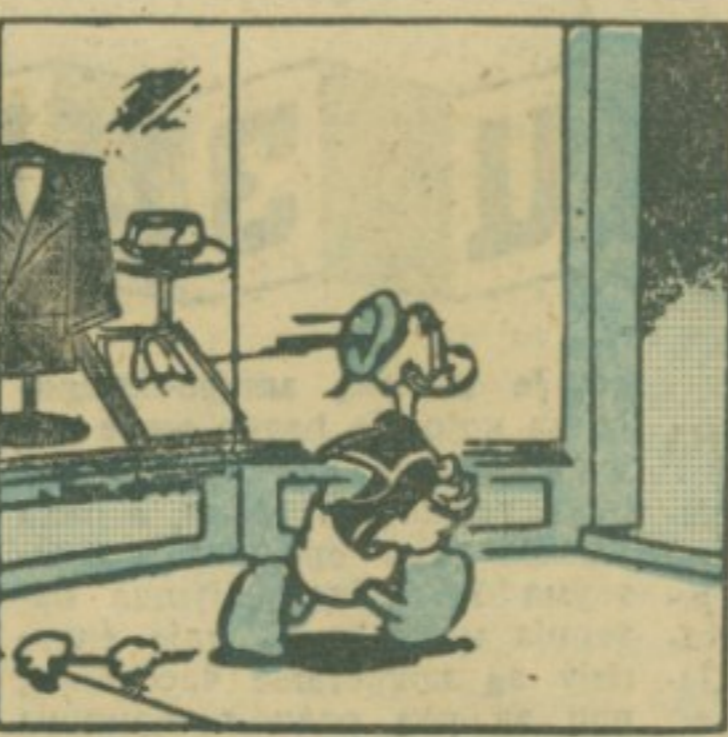
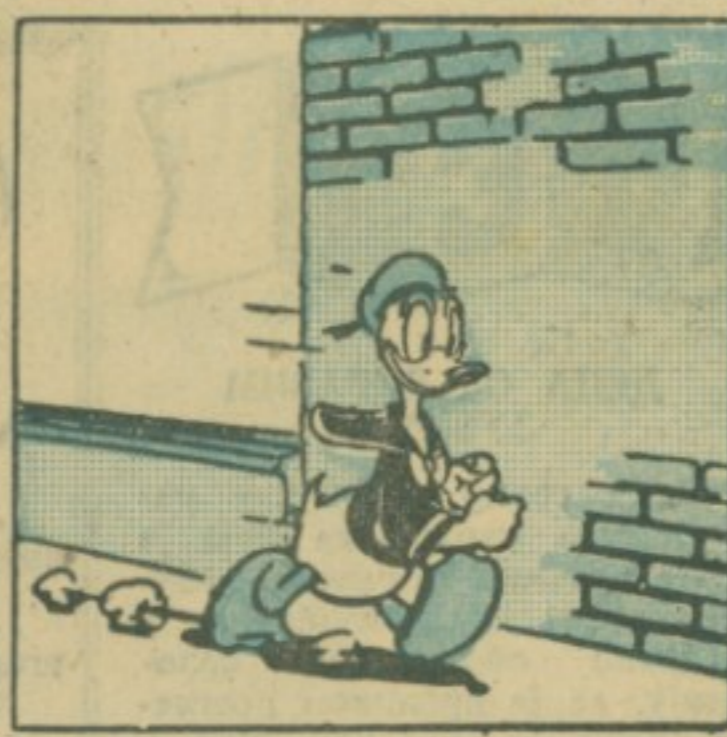
У једној касици има 46 комада металног и папирног новца од 1, 2 и 10 динара. Њихова укупна вредност износи 210 динара.

Али, ако од десетодинарних одуземо половину, дводинарне помножимо са два, а једнодинарне са пет, добићемо исту суму — 210 динара.

Колико је у касици било комада од 1, колико од 2 динара, а колико папирних десетина?

(век од 100 динара; 100 = 100 + 100)

Упитали Маркију колико има година. Она је одговорила следеће:

ОШАМУЋЕН

Паја је целог дана шиво с Патом по радњама, аде је она куповала разне ствари. Увече, пренатрпани пакети-ма, враћају се кући.
— Види, Пајо, како је месец леп! — каже му Пата.
— Да... — расејано ће Паја. — А колико кошта?

ПОВЕРЕЊЕ

— Ево долази једна муштерија, неки старији човек. Смем ли ја да га обријем? — пита Шпила берберина код кога учи занат.
— Смеш... Само pazi да се не посечеш! — посавето-ва га мајстор.

ЗАГОНЕТКА

Мини: Поводи шта сам ти данас спремила за ручак!
Мики: Дај ми да ручам, па ћу после да позајам шта сам јео!

РЪАВ ЗНАК

— Како послови, комшија? — пита једна сусетка Перу Ждеру, који је недавно отворио пролазицу аутомобилних производа.
— Рђаво, — несвесло одговори Пера. — Сад су престали да купују и они који не плаћају.

Крочи се ОДГОВОР

ЛИСТ „СРБАДИЈА“ излазио је у:
Бечу
Београду
Великој Кикинди
Нишу
ШВЕДРО је:
ветар на нашем Приморју
острво
сељачка посуда за воду
стара алатка
ЦАБУНА је:
врста мајмуна
део народне ношње
река
село

ОДГОВОР

ЛИСТ „СРБАДИЈА“ излазио је у сва четири горе поменута места. Као илустрирани лист за забаву и поуку излазио је једанпут месечно у Бечу, 1874—1877, у власништву Јована Стефановића Вилоског и Стевана Ђурчића. Као часопис за забаву и поуку излазио је једанпут месечно у Београду, 1881 до 1883, под уредништвом Стевана Ђурчића. Као лист за народне јавне потребе излазио је у Великој Кикинди 1898—1900. Као ванпартички лист за новости, шалу и забаву излазио је двапут недељно у Нишу, 1909—1912.

ШВЕДРО је острво у Јадранском Мору, око три километра јужно од средњег дела острва Хвара, а северно од Корчуле. Дужина Шведра је 6,6 километара, а ширина 0,4 до 2,1 километра. Површина износи 9,2 квадратних километра. Ово острво је каменито и безводно. Највиши врх Шведра висок је 113 метара. Обала је доста разуђена. Има мново малих затона, нарочито са северне стране, где се дубоко увлачи у копно залива Вела Лука. На западу и истоку налазе се два рта, која су названа по главним ветровима: рт Маестро и рт Широко. Највећи део острва је под вегетацијом.

ЦАБУНА је сито у Славонији, у крају око Вировитице. То је железничка станица на прузи Вировитица—Слатина.

Гу силовине Малог Цоннија
МОРНАРА ТОМА ТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

